Malmö stad
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Datum
2026-10-16
Adress

Diarienummer
GYVF-2026-3429

Yttrande

Till
Kommunstyrelsen

Remiss Utbildningsdepartementet - En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50)
STK-2026-1254

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden föreslås besluta att lämna följande yttrande:

Sammanfattning
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig över utbildningsdepartementets betänkande En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50).

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden delar utredningens uppfattning om betydelsen av att bygga vidare på grundläggande lärarutbildning och yrkeslivserfarenhet. Nämnden anser däremot att den djupgående specialistkompetens i språk-, skriv- och läsutveckling respektive matematikutveckling som speciallärare tillägnat sig i nuvarande utbildning är avgörande för elevernas lärande.

Nämnden ser utmaningar med förslaget om krav på speciallärarbehörighet för undervisning som avser särskilt stöd enskilt eller i mindre undervisningsgrupp och menar att elever som undervisas enskilt eller i mindre grupp bör få undervisning av lärare med adekvata ämneskunskaper. Nämnden menar att det också bör vara rektor, som inom ramen för sitt pedagogiska ledarskap, samt av det som framkommer i utredning av elevs behov av särskilt stöd, avgör hur stödet ska utformas.

Enligt utredningen är andelen behöriga lärare inom anpassad gymnasieskola 16 procent 2024/25 nationellt. Nämnden anser därför att det bör utredas hur kompetenskrav, lärarbehörighet och alternativa utbildningsvägar för undervisning i de anpassade skolformerna kan utformas på ett mer ändamålsenligt och verksamhetsnära sätt.

Yttrande
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig över utbildningsdepartementets betänkande En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50). Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens yttrande omfattar de delar som berör nämndens verksamhet och ansvarsområde samt som nämnden har synpunkter på.

7.1 En ny speciallärarexamen ersätter den hittillsvarande specialpedagogiska examina

7.1.2 Två utbildningar blir en

Utredningen föreslår fyra specialiseringar som ska rymma ett innehåll som i dag sammantaget finns i båda examina, utan att antalet högskolepoäng utökas eller studietiden förlängs. Det innebär en begränsning av möjligheten till djup i utbildningens innehåll och det finns en risk för att delar av innehållet blir alltför ytligt. Specialpedagoger och speciallärare har i dagsläget specialisering inom språk-, läs- och skrivutveckling, matematikutveckling och intellektuell funktionsnedsättning. Dessa specialkompetenser riskerar att successivt försvinna i en sådan bred utbildning som utredningen föreslår. Däremot kan en bred utbildning ge fler elever möjlighet att möta specialkompetens, särskilt i mindre kommuner samt skolhuvudmän.

7.2 Specialpedagogiska kompetenser relaterade till skolformer, stadier och grundläggande lärarutbildningar

Nämnden delar utredningens uppfattning om betydelsen av att bygga vidare på grundläggande lärarutbildning och yrkeslivserfarenhet. Att rekrytera specialpedagoger och speciallärare med relevant lärarbakgrund är något som idag hanteras inom ramen för arbetet med kravprofiler inför anställning. Nämnden anser däremot att den djupgående specialistkompetens i språk-, skriv- och läsutveckling respektive matematikutveckling som speciallärare tillägnat sig i nuvarande utbildning är avgörande för elevernas lärande.

7.2.1 Specialpedagogiska kunskaper och förmågor på individ-, grupp och organisationsnivå

Nämnden delar utredningens bedömning om vikten av att skolor har fortsatt tillgång till kompetens att analysera och utveckla lärmiljöer, att hantera frågor på individ-, grupp- och organisationsnivå samt kompetens att vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare som dagens specialpedagoger besitter. En verksamhet med målet att möta alla elevers behov, både inom och utanför klassrummet och oavsett vilka svårigheter eller utmaningar de möter, behöver beakta ett helhetsperspektiv på eleven i lärmiljön.

Nämnden ställer sig positiv till föreslagen formulering i examensordningen som innebär att skolor även framöver kommer att ha tillgång specialpedagoger och/eller speciallärare som har en förmåga att arbeta självständigt på individ- grupp- och organisationsnivå för barn och elever.

7.3 Leda eller handleda utveckling av det specialpedagogiska arbetet

Nämnden efterfrågar förtydligande avseende syfte och förväntad effekt av att förändra specialpedagogutbildningens examensmål från ”att visa förmåga att självständigt genomföra uppföljning och utvärdering samt **leda** utveckling av det pedagogiska

arbetet" till målet "visa förmåga att självständigt **handleda** utveckling av det pedagogiska arbetet med målet att kunna möta behovet hos alla elever".

7.3.1 Undervisningsnära examen

Nämnden har inga synpunkter på de undervisningsnära målen i den föreslagna examensordningen med ett ökat fokus på kognitionsvetenskap, didaktik och bedömning. Nämnden bedömer att förslaget kan stärka förutsättningarna för samverkan mellan lärare och specialpedagoger/speciallärare i syfte att upptäcka stödbehov i ordinarie undervisning, sätta in konkret didaktiskt evidensbaserat stöd samt justera undervisningsupplägg och material och därmed ge eleverna förbättrade förutsättningar att nå utbildningens mål.

Vidare vill nämnden lyfta att sociala och relationella aspekter av lärande bör framkomma i examensordning för att möta utmaningar gällande exempelvis psykisk hälsa och skolnärvaro.

7.3.2 Språk- läs- och skrivutveckling samt matematikutveckling

Nämnden anser att gymnasieskolan och Komvux även fortsättningsvis har behov av speciallärare med fördjupade kunskaper inom språk-, läs- och skrivutveckling respektive matematikutveckling. Därför efterfrågar nämnden förtydligande om hur ovan nämnda kompetens kan säkerställas inom ramen för den nya utbildningen.

7.4.2 Den nya speciallärarens behörighet att undervisa

Undervisning som avser särskilt stöd i gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning

När det gäller undervisning som avser särskilt stöd i gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning ser nämnden utmaningar med de föreslagna behörighetskraven, men även med upplägg för enskild undervisning i stort. I yttrandet Förbättrat stöd i skolan (GYVF-2025-1766, GVN 2025-06-13 §98) har nämnden lyft att elever i särskiljande stödåtgärder ofta uttrycker känslor av stigmatisering, utanförskap, låg motivation att lära och sämre självkänsla, vilket påverkar skolprestationerna negativt. Enskild undervisning i sig riskerar att bli en sådan konsekvens.

Om enskild undervisning ska införas i gymnasieskola ser nämnden att det bör vara rektor som, inom ramen för sitt pedagogiska ledarskap och utifrån den utredning som genomförts av elevens behov av särskilt stöd, avgör hur stödet bäst organiseras och genomförs.

Nämnden anser att elever, även när undervisningen ges som särskilt stöd individuellt eller i mindre undervisningsgrupp, har rätt till undervisning av lärare med relevanta och fördjupade ämneskunskaper. För att stödet ska bli ändamålsenligt behöver såväl specialpedagogisk kompetens som ämneskompetens beaktas. Samtidigt skapar detta en

utmaning i samband med reformen om reglerad undervisningstid, särskilt när det gäller yrkeslärare. Nämnden anser att tillgång till relevant kompetens, ekonomiska konsekvenser och ersättning till kommuner behöver ytterligare utredas innan förslaget kan genomföras.

Undervisning inom de anpassade skolformerna

Enligt utredningen är andelen behöriga lärare inom anpassad gymnasieskola 16 procent 2024/25 nationellt. Nämnden anser därför att det bör utredas hur kompetenskrav, lärarbehörighet och alternativa utbildningsvägar för undervisning i de anpassade skolformerna kan utformas på ett mer ändamålsenligt och verksamhetsnära sätt. Syftet bör vara att öka tillgången till behörig personal samtidigt som de kompetenser som redan finns i verksamheterna tas tillvara och utvecklas.

Nämnden anser att möjligheterna att validera undervisande personals befintliga kunskaper bör utredas. Därutöver efterfrågar nämnden en analys av fördelar och nackdelar med att införa en grundläggande lärarutbildning särskilt avsedd för undervisning inom de anpassade skolformerna.

7.5 Ikraftträdande, övergångsbestämmelser samt följdändringar i förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare

7.5.1 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser i högskoleförordningen

Nämnde har inga invändningar mot att ny examensordning träder i kraft från 1 juli 2029 och tillämpas för utbildningar med start 15 augusti 2029.

7.5.2 Följdändringar i förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare

Nämnden ställer sig positiv till förslaget om att det i övergångsbestämmelser framgår att den som redan är behörig att bedriva undervisning enligt förordningens äldre lydelse fortsatt ska vara behörig att undervisa.

Behörighetskrav i anpassad gymnasieskola

Nämnden delar utredningens problembeskrivning gällande brist på behöriga lärare inom anpassad gymnasieskola. Mot bakgrund av den nationella bristen på behöriga lärare inom anpassad gymnasieskola ställer sig nämnden negativ till utredningens förslag om ett borttagande av övergångsbestämmelsen till behörighetsförordningen 2028. Nämnden föreslår att det skjuts fram ytterligare.

8.1 och 8.2 Förstärkt utbud mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan inom Lärarlyften

Nämnden välkomnar föreslagna satsningar inom Lärarlyftet för att utbilda speciallärare med kompetens att arbeta i anpassade skolformer. Utöver att fler legitimerade lärare ges möjlighet att vidareutbilda sig till speciallärare anser nämnden att insatser för att stärka behörigheter för ämneslärare inom de anpassade skolformerna även bör omfattas av Lärarlyftet. Detta är en viktig förutsättning för att långsiktigt säkerställa hög kvalitet i undervisningen och stärka elevernas tillgång till lärare med relevant ämneskompetens.

Nämnden ser därutöver ett fortsatt behov av fler specialpedagoger och speciallärare inom såväl gymnasieskolan som kommunal vuxenutbildning. Nämnden understryker därför vikten av att även behovet av kompetensförsörjning inom dessa verksamheter beaktas inom ramen för Lärarlyftets framtida satsningar.

8.3 Förslag på förändring i Rektorsprogrammet

Nämnden ställer sig positiv till utredningens förslag om att Skolverket ges i uppdrag att inom ramen för rektorsprogrammet förtydliga rektors specialpedagogiska ledarskap i relation till att organisera lärmiljöer.

Nämnden har i tidigare yttrande gällande betänkandet Rektor i fokus (SOU 2026:4)(GVYF-2026-789) och slutbetänkandet En förbättrad elevhälsa (SOU 2025:113) (GYVF-2026-1152) framhållit vikten att förslag i olika statliga utredningar samordnas, så att rektors ansvar och uppdrag framstår som tydligt och sammanhållet. Att utredningen nu även föreslår ändringar i rektors ansvar för att leda det specialpedagogiska arbetet stärker ytterligare behovet av sådan samordning.

Sammanfattande synpunkter

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden delar utredningens ambition att stärka den specialpedagogiska kompetensen i skolväsendet. Samtidigt bedömer nämnden att flera av utredningens förslag riskerar att försvaga den specialistkompetens som idag finns inom det specialpedagogiska området. Nämnden anser att specialiseringar inom språk-, läs- och skrivutveckling, matematikutveckling samt intellektuell funktionsnedsättning fortsatt behövs för att möta verksamheternas behov. Nämnden efterfrågar förtydligande avseende syfte och förväntad effekt av utredningens förslag om att ändra examensmålet från att ”leda” till att ”handleda”.

Vidare anser nämnden att regelverk och behörighetskrav bör utformas så att elever får tillgång till både specialpedagogisk kompetens och relevant ämneskompetens. Det bör finnas utrymme för rektor att utifrån elevens behov organisera stödet på det sätt som bedöms vara mest ändamålsenligt. Nämnden ser därför risker med regleringar som

begränsar skolornas möjligheter att använda den samlade kompetens som finns i verksamheten.

Nämnden bedömer också att förslagen rörande de anpassade skolformerna behöver kompletteras med en fördjupad analys av kompetensförsörjningen. För att öka andelen behöriga lärare krävs långsiktiga och verksamhetsnära lösningar som tar tillvara befintlig kompetens, skapar fler vägar till behörighet och stärker möjligheterna till vidareutbildning.

Ordförande Juan-Tadeo Espitia

Förvaltningsdirektör Anneli Schwartz

[Här anger du om det finns reservationer/särskilda yttranden.]